

ZASADY ETYCZNE I ORGANIZACYJNE BADAŃ NAUKOWYCH PROWADZONYCH W ŚLĄSKIM UNIWERSYTECIE MEDYCZNYM W KATOWICACH

I. NADRZĘDNE ZASADY ETYKI BADAWCZEJ

§ 1

Działalność badawcza Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach opiera się na zasadzie wolności badań naukowych prowadzonych w duchu prawdy i sumiennosci.

§ 2

1. Naukowca (pracownika Uniwersytetu, studenta, doktoranta, inną osobę, realizującą zadania badawcze na obszarze SUM, za jego zgodą, dalej: „Naukowca”) obowiązują w prowadzonej przez niego nauce zasady etyki ogólnej, dobrych obyczajów, a szczególnie prawdomówności, wiarygodności, obiektywizmu, bezinteresowności i odpowiedzialnej zyczliwości.
2. Postawę moralną Naukowca powinna cechować bezstronność, niezależność od zewnętrznych wpływów na prowadzenie badań, sprzeciw wobec wszelkich form dyskryminacji, krytycyzm wobec własnych hipotez i wyników, otwartość w dyskusjach z innymi Naukowcami na temat własnych badań, uczciwość, sprawiedliwość i rzetelność, odwaga, w tym w sprzeciwianiu się poglądom sprzecznym z wiedzą naukową, a także troska o przyszłe pokolenia Naukowców.

§ 3

1. Uzależnianie oceny osiągnięć naukowych od kryteriów personalnych, narodowościowych, rasowych czy światopoglądowych jest niegodne Naukowca.
2. Naukowiec powinien niezwłocznie powiadomić środowisko naukowe o wiadomym mu, sprzecznym z prawem albo dobrymi obyczajami postępowaniu w obszarze nauki.
3. Naukowiec powinien zwalczać wszelkie przejawy protekcjonizmu, korupcji i dyskryminacji.

§ 4

Naukowiec jest zobowiązany do rzetelnego przedstawiania wyników badań oraz nieukrywania niewygodnych faktów, alternatywnych hipotez i sposobów interpretacji.

II. DOBRE PRAKTYKI W BADANIACH NAUKOWYCH I ZASADY PRACY W ZESPOŁACH BADAWCZYCH

§ 5

1. Do podstawowych obowiązków zespołu podejmującego pracę badawczą należy upewnienie się, czy dane przedsięwzięcie spełnia kryteria rzetelnego badania naukowego.
2. Przez rzetelne badanie naukowe rozumie się systematyczną i wnikliwą pracę nad zagadnieniem, klasyfikację problemu, analizę, porównanie i wreszcie oryginalne wyniki i wnioski.

§ 6

Obowiązki kierownika badań

1. Kierownik badań ponosi ostateczną odpowiedzialność za jakość i wiarygodność danych powstałych pod jego kierownictwem.
2. Kierownik badań ponosi odpowiedzialność za kierowanie swoim zespołem w taki sposób, aby poczynania badawcze były zgodne z regulacjami prawnymi oraz procedurami pracy badawczej obowiązującymi w nauce.
3. Kierownik badań jest zobowiązany do upowszechnienia regulacji prawnych i procedur badawczych wśród swoich współpracowników oraz do ich egzekwowania.
4. Kierownik badań jest zobowiązany do organizowania regularnych spotkań zespołu badawczego w celu kontroli danych oraz weryfikacji postępu pracy.
5. Do obowiązków kierownika badań należy ponadto zachęcanie zespołu badaczy do prezentowania swych osiągnięć na organizowanych problemowych sesjach i seminariach.
6. Kierownik badań jest odpowiedzialny za zapoznanie nowych członków zespołu badawczego zobowiązującymi w uczelni przepisami i procedurą prowadzenia badań naukowych.

§ 7

Praktyki dotyczące postępowania z danymi naukowymi

1. Kierownik badań ma obowiązek zapewnienia właściwego prowadzenia dokumentacji realizowanych badań, szczególnie w przypadku, gdy badania obejmują jednocześnie kilka projektów i są realizowane przez kilka zespołów badawczych. Dokumentacja powinna zawierać:
 - a) tytuł projektu badawczego wykonanego przez każdy z zespołów badawczych,
 - b) nazwisko/a badacza/y,
 - c) termin wykonania badań – o ile to możliwe
 - d) miejsce wykonania badań.

Dokumentacja powinna być sporządzona skrupulatnie w formie pisemnej lub w postaci zapisu elektronicznego przechowywanego oddzielnie w bazie danych, w sposób uniemożliwiający manipulowanie tymi materiałami i zapewniający ich dostępność po opublikowaniu wyników badań.

2. Dane źródłowe stanowiące podstawę danej pracy powinny być przechowywane w bezpiecznym miejscu przez okres 5 lat od zakończenia badań w jednostce, w której

powstały (jeżeli oddzielne przepisy nie przewidują dłuższego okresu ich przechowywania), a następnie zarchiwizowane zgodnie z przepisami powszechnie obowiązującego prawa.

3. W przypadku odejścia kierownika badań z uczelni dopuszczalne jest zatrzymanie przez niego kopii danych, po uprzedniej konsultacji z kierownikiem katedry i zgodzie nowego kierownika badań lub dziekana wydziału.
4. Metodologia badań, zapisy przeprowadzanych eksperymentów oraz wszelkie dane naukowe stanowią wyłączną własność uczelni. Usunięcie oryginalnych materiałów jest niedopuszczalne, można jednak wykonywać ich kopie.
5. Określenie procedury sporządzania i przechowywania danych należy do obowiązków kierownika jednostki organizacyjnej (katedry, zakładu, kliniki).

§ 8

Zasady organizacyjne pomagające ustrzec się naukowej nierzetelności

1. Obowiązkiem kierownika katedry, zakładu lub kliniki, jeżeli nie pełni on jednocześnie funkcji kierownika badań, jest wyznaczenie osoby sprawującej funkcję kierownika badań.
2. Liczebność grupy badaczy powinna być taka, aby zapewnić ścisły i stały kontakt w celu efektywnej wymiany doświadczeń naukowych oraz swobodny wgląd kierownika badań i kierownika katedry (zakładu, kliniki) w postęp pracy badawczej.
3. W przypadku nieobecności kierownika badań przez okres dłuższy niż jeden miesiąc, powinien zostać wyznaczony jego zastępca.

§ 9

Praktyki dotyczące procedur badawczych

1. Naukowcy powinni wszystkie prowadzone badania poprzedzić analizą towarzyszącego im ryzyka oraz skutków, jakie wyniki badań wywierają mogą na społeczeństwo i środowisko.
2. W przypadku badań prowadzonych na ludziach i na zwierzętach Naukowcy zobowiązani są do uzyskania opinii właściwych komisji etycznych.
3. Naukowcy prowadzący badania na ludziach zobowiązani są do poszanowania godności człowieka i jego autonomii.
4. Naukowcy prowadzący badania nad obiektami, takimi jak organizmy, środowisko naturalne i dobra kultury zobowiązani są do ich traktowania z należnym im poszanowaniem i troską.
5. Ubiegając się o fundusze na badania, należy formułować realne cele badawcze, a w trakcie badań dokładać wszelkich starań dla ich zrealizowania.
6. Naukowcy powinni być świadomi potrzeby wyważonego gospodarowania środkami przeznaczonymi na badania.

§ 10

Praktyki autorskie i wydawnicze

1. Wyniki swoich badań i ich interpretacje należy publikować rzetelnie, przejrzysto oraz dokładnie, w taki sposób, aby możliwe było ich powtórzenie przez innych badaczy.
2. Autorstwo publikacji naukowej musi opierać się wyłącznie na twórczym i istotnym wkładzie w badania, a więc na znaczącym udziale w inicjowaniu idei naukowej, tworzeniu koncepcji oraz projektowaniu badań, na istotnym udziale w pozyskiwaniu

danych, w analizie i interpretacji uzyskanych wyników oraz w redakcji artykułu lub jego krytycznym poprawieniu z punktu widzenia zawartości intelektualnej.

3. Autorstwo lub współautorstwo pracy naukowej musi być udokumentowane. Odstąpienie autorstwa lub też przyjęcie odstąpionego autorstwa, podobnie jak wszelkie próby wymuszenia odstąpienia autorstwa, są niedopuszczalne.
4. Nie jest podstawą do współautorstwa zdobywanie środków finansowych, udostępnianie aparatury i szkolenie w zakresie jej stosowania, zbieranie danych, czy też ogólny nadzór nad grupą badawczą. Autorstwo honorowe jest wykluczone.
5. Pierwszy autor wraz z kierownikiem badań wspólnie podejmują decyzje dotyczące współautorów. Nazwiska współautorów powinny być wymienione w kolejności zgodnej z ich wkładem pracy, nie zaś w kolejności alfabetycznej.
6. Kolejność, w jakiej ukazują się nazwiska współautorów, może ulec zmianie wyłącznie za zgodą pierwszego autora oraz kierownika badań.
7. Do obowiązków kierownika badań należy poinformowanie wszystkich współautorów pracy o jakichkolwiek zmianach dotyczących listy nazwisk współautorów przed oddaniem pracy do publikacji.
8. Należy stosownie zaznaczyć uzyskane wsparcie finansowe, jak również innego rodzaju pomoc.
9. Ponowne publikowanie tej samej pracy (lub istotnych jej części) można zaakceptować tylko za zgodą jej redaktorów. Zawsze wtedy należy podać odwołanie do pierwszej publikacji pracy.
10. W kontaktach z ogółem społeczeństwa oraz mediami obowiązują te same standardy uczciwości i rzetelności jak przy publikowaniu wyników prac. Wyolbrzymianie znaczenia wyników badań i ich praktycznych zastosowań jest praktyką naganną.

§ 11

Odpowiedzialność współautorów

1. Kierownik badań ponosi odpowiedzialność za wiarygodność przedstawionych danych i może, ale nie musi być pierwszym autorem pracy.
2. Pierwszy autor sporządza wstępny szkic pracy oraz odpowiada za prowadzenie i przechowywanie danych.
3. Współautorzy pracy powinni kontaktować się regularnie w celu dyskusowania istotnych zagadnień. Dopuszczalna jest także komunikacja za pomocą poczty elektronicznej z zachowaniem poufności.
4. W przypadku odejścia z jednostki pierwszego autora przed zakończeniem rejestracji danych, jego obowiązki przejmuje kierownik badań.
5. Na publikację pracy w ostatecznej wersji redakcyjnej wymagane jest pisemne wyrażenie zgody przez kierownika badań oraz wszystkich współautorów.
6. Zgodnie z procedurami międzynarodowymi wszystkie publikacje - przed ich upowszechnieniem - powinny być sprawdzane pod względem oryginalności i wiarygodności przez recenzentów. Specjaliści dokonujący oceny wiarygodności pracy powinni w swych opiniach pozostać niezależni i zachować tajemnicę służbową.
7. Wszyscy autorzy publikacji naukowych ponoszą pełną odpowiedzialność za ich treść.
8. Praca może zawierać imienne podziękowania za pomoc redakcyjną lub techniczną.

§ 12

Wolność informacji a tajemnica służbowa

1. Opinia publiczna ma prawo do informacji dotyczącej badań naukowych.

2. W przypadku stwierdzenia szkodliwości badań należy je wstrzymać i powiadomić o tym fakcie jednostki nadrzędne.
3. Wyniki badań naukowych finansowanych z budżetu państwa nie są tajne, o ile ich jawność nie narusza tajemnicy państwowej lub też ich tajność nie jest zastrzeżona w umowie.
4. Należy ujawnić współpracownikowi zakres ewentualnego ryzyka związanego z prowadzeniem badań.
5. Rezultaty badań naukowych powinny być regularnie publikowane.

§ 13

Wolność akademicka w obronie wolności nauki

1. Naukowiec powinien bronić wolności nauki, wolności wyboru problematyki badań, metod rozwiązywania problemów badawczych, wolności myśli i wolności słowa głoszonego.
2. Naukowiec może godzić się na ograniczenie wolności słowa i wyboru tematyki wyłącznie wtedy, gdy jest to podyktowane szczególnymi i nadzwyczajnymi racjami.
3. Należy z całą stanowczością przeciwstawiać się:
 - a) cenzurowaniu zawartości merytorycznej wypowiedzi i publikacji naukowych,
 - b) ograniczaniu dostępu do materiałów źródłowych,
 - c) utrudnianiu swobodnego przepływu informacji naukowych.
4. W szczególnych, uzasadnionych innymi przepisami przypadkach, Naukowiec powinien zachować poufność danych lub wyników badań, jeśli takie wymagania stawiane są przez zleceniodawcę lub pracodawcę.
5. Wymaganie od Naukowca deklaracji lojalności w stosunku do władz politycznych lub innych instytucji pozanaukowych godzi w zasadę wolności nauki.

§ 14

Praktyki dotyczące recenzowania i opiniowania

1. Recenzenci i opiniujący nie mogą podejmować się zadania związanego z oceną prac naukowych, dorobku naukowego lub koncepcji badawczych innych Naukowców, gdy wykracza ono poza zakres ich naukowego doświadczenia i kompetencji.
2. Recenzenci i opiniodawcy biorący udział w ocenie projektów badawczych, publikacji, dorobku naukowego, wniosków o objęcie stanowiska w instytucjach naukowych bądź innych form uznania, powinni odmówić udziału w procesie oceniania we wszystkich tych przypadkach, gdy występuje konflikt interesów pomiędzy nimi a osobą ocenianą.
3. Recenzje i opinie powinny być skrupulatne, dokładne i obiektywne, a oceny uzasadnione. Nieuzasadnione recenzje pozytywne są równie naganne jak nieuzasadnione recenzje negatywne.
4. Recenzenci publikacji naukowych powinni zachować swoje opinie w poufności do chwili ukazania się tych publikacji w druku.
5. Zarówno recenzenci, jak i redaktorzy prac naukowych nie mogą bez zgody autora wykorzystywać danych lub koncepcji zawartych w dostarczonych im tekstach.

§ 15

Praktyki dotyczące formowania młodej kadry

1. Powierzenie opieki nad licencjatami, magistrantami lub doktorantami jest przedmiotem szczególnej troski Rady Wydziału.
2. Opiekun osoby prowadzącej badania powinien rzetelnie wywiązywać się ze swoich obowiązków, a w szczególności dokładać starań, by prowadzone badania spełniały wszystkie wymagania stawiane pracom naukowym, a powstająca rozprawa nie zawierała zapożyczeń z prac innych autorów.
3. Opiekun osoby prowadzącej badania naukowe powinien zadbać o zaznajomienie jej z zasadami etycznymi obowiązującymi przy prowadzeniu badań, a przede wszystkim powinien stanowić wzór dla takiej osoby.

§ 16

Praktyki dotyczące relacji ze społeczeństwem

1. Wypowiedzi publiczne powinny cechować dbałość o wiarygodność nauki. Obowiązują w nich te same standardy uczciwości i precyzji, co przy publikowaniu wyników prac.
2. Uczony, jako obywatel, dla którego sprawy publiczne nie mogą być obojętne, powinien zabierać głos publicznie, przestrzegając jednak zasady, że swój autorytet naukowy może wykorzystać tylko w wypowiedziach mieszczących się w ramach jego kompetencji.

§ 17

Unikanie konfliktu interesów

Sytuacje konfliktu interesów mogą wystąpić w szczególności, gdy:

- 1) występują pozazawodowe powiązania osoby oceniającej z poddawaną ocenie osobą lub jednostką naukową;
- 2) występuje powiązanie członka organu przyznającego środki z osobą lub z jednostką naukową, której te środki są przyznawane;
- 3) zakup urządzeń, materiałów lub usług niezbędnych do prowadzenia badań następuje w firmach, z którymi prowadzący badania lub osoba mu bliska ma powiązania finansowe, własnościowe lub menadżerskie;
- 4) wykorzystuje się pracę studentów, doktorantów lub współpracowników, a także wyposażenie jednostki do pracy na rzecz firmy, z którą prowadzący badania lub bliska mu osoba ma powiązania finansowe, własnościowe lub menadżerskie;
- 5) pracownik instytucji naukowej jest zaangażowany w prace firmy lub ma udziały w firmie, która działa na tym samym obszarze co instytucja, w której pracuje i wykorzystuje urządzenia oraz know-how tej instytucji.

W przypadku wystąpienia takich okoliczności Naukowiec jest zobowiązany zawiadomić swojego przełożonego.

III. OSZUSTWO NAUKOWE

§ 18

Oszustwo w badaniach naukowych jest najpoważniejszą formą wykroczenia przejawiającą się fabrykowaniem, fałszowaniem, plagiatowaniem lub innymi praktykami, które w poważnym stopniu odbiegają od powszechnie akceptowanych w świecie nauki metod badawczych. Nie zalicza się do nich niezamierzonej pomyłki lub też różnic w interpretacji danych naukowych.

Fabrykowanie polega na zmyślaniu wyników badań,

Falszowanie polega na zmienianiu lub pomijaniu danych,

Plagiatowanie polega na kopiowaniu cudzego utworu (lub jego części) wraz z przypisaniem sobie prawa do autorstwa poprzez ukrycie pochodzenia splagiatowanego utworu.

§ 19

Inne niewłaściwe zachowania

1. Niegodne Naukowca są niewłaściwe zachowania w prowadzeniu badań naukowych, takie jak:
 - a) wykorzystywanie przy prowadzeniu badań naukowych wkładu innych osób, studentów, doktorantów, współpracowników bez odpowiedniej rekompensaty finansowej lub bez zaznaczenia tego wkładu w publikacji;
 - b) zezwolenie na współautorstwo publikacji osób, które nie wniosły wystarczającego wkładu intelektualnego w jej powstanie;
 - c) pozorowanie badań naukowych niemających nic wspólnego z rzetelnym procesem poznawczym.
2. Naganne są wszystkie formy prześladowania i dyskryminacji uczniów, współpracowników, niewłaściwe wykorzystywanie funduszy na badania, nieujawnianie konfliktów interesu, protekcjonizm przy zatrudnianiu nowych pracowników.

§ 20

1. Należy dołożyć wszelkich starań, aby proces dochodzeniowy w sytuacji domniemania oszustwa naukowego nie zakłócił lub w jakikolwiek sposób nie ograniczył przebiegu badań.
2. W przypadku odejścia z uczelni pracownika naukowego wobec którego toczy się postępowanie w sprawie domniemanego oszustwa naukowego, postępowanie musi być kontynuowane aż do ustalenia jego ostatecznych wyników.

§ 21

1. Władze uczelni gwarantują ochronę danych osoby informującej o wiadomym lub domniemanym oszustwie naukowym. Ochrona powyższa wygasa w przypadku braku podstaw do wszczęcia postępowania dyscyplinarnego.
2. Niedopuszczalne jest, aby osoba podejrzana wykorzystywała swoje wpływy, stanowisko, czy jakkolwiek rozumianą przewagę przeciwko osobie informatora.

3. Niedopuszczalne są obietnice wyniesienia korzyści materialnych lub innych w zamian za nieujawnienie zaistniałego wykroczenia.
4. Niedopuszczalne jest wywieranie presji na osobę informatora poprzez groźbę lub szantaż.

§ 22

1. Dochodzenie oszustwa naukowego obejmuje fazę wstępną, której celem jest ustalenie, czy podejrzenia lub kwestie sporne wymagają przeprowadzenia dochodzenia oficjalnego.
2. Wszelkie informacje dotyczące domniemanego oszustwa naukowego zgłasza się dziekanowi wydziału.
3. Jeżeli wysunięte zarzuty noszą znamiona prawdopodobieństwa, dziekan wydziału powinien przeprowadzić rozmowę z osobą, przeciw której wysunięto zarzuty oraz z informatorem.
4. Rektor po zapoznaniu się z całością sprawy, podejmuje decyzję o wszczęciu postępowania.
5. Przy rozpatrywaniu spraw o oszustwo naukowe stosuje się właściwe przepisy powszechnie obowiązujące, w tym dla odpowiedzialności dyscyplinarnej nauczycieli akademickich.

Powyższe postanowienia mają zastosowanie do prac rozpowszechnianych w postaci drukowanej i w sieci Internet oraz prezentowanych oficjalnie w formie ustnej.

REKTOR
Śląskiego Uniwersytetu Medycznego w Katowicach
Przemysław Jajłowiecki
prof. dr hab. n. med. Przemysław Jajłowiecki